

Celem mojej pracy było przedstawienie historii kultury fizycznej na wsi opolskiej w latach 1945-1989, ze szczególnym uwzględnieniem Ludowych Zespołów Sportowych, które po II wojnie światowej stały się największą organizacją sportową na wsi i skupiającą w swoich szeregach kilkadziesiąt tysięcy członków. Geneza powstania i funkcjonowania organizacji sportowych na wsi opolskiej jest jednak o wiele starsza i można powiedzieć, że ruch sportowy na wsi z przed I wojny światowej i okresu międzywojennego stał się inspiracją do stworzenia nowej organizacji. Potwierdzeniem moich szerokich zainteresowań sportem masowym może świadczyć odnaleziony przeze mnie artykuł z publikacji Ueberhorst H. pt. „Przeminęło niezapomniane”. Kultura Sportu na niemieckim wschodzie i w kraju Sudetów. Od początków do 1945r., gdzie Emil von Schenckendorff opisuje początki powstawania kultury fizycznej na wsi opolskiej.

Praca moja została oparta na szerokiej i różnorodnej bazie źródłowej. Korzystałem z akt przechowywanych w Archiwum Akt Nowych w Warszawie z zespołów: Zarządu Głównego Związku Samopomocy Chłopskiej, Zarządu Głównego Związku Walki Młodych i Komendy Głównej Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”. Najważniejszym źródłem dokumentów do mojej pracy było Archiwum Państwowe w Opolu, gdzie przez trzy i pół roku pracowałem i odnajdowałem cenne dokumenty w zespołach: Starostwa Powiatowego w Brzegu, Głubczycach, Grodkowie, Kluczborku, Nysie i Opolu. W szerokim zakresie wykorzystałem materiały z zespołów: Zarządu Wojewódzkiego Związku Młodzieży Polskiej, Komendy Wojewódzkiej Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Opolu i Wojewódzkiego Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych. Niezwykle cennym źródłem informacji były akta Wojewódzkiego Zrzeszenia LZS w Opolu, gdzie znajdują się sprawozdania z działalności za kolejne lata i programy dotyczące planowanej działalności na kolejną kadencję. Mimo starań nie udało mi się dotrzeć do wszystkich sprawozdań, szczególnie te z połowy lat pięćdziesiątych, nie zawsze robiono w sposób staranny. Sprawozdania za lata 1959-1963 i 1967 -1971 zaginęły podczas powodzi w 1997r. Podobne cenne informacje znajdują się w Archiwum Rady Głównej Zrzeszenia LZS w Warszawie. Dotyczy to zwłaszcza: akt dotyczących sprawozdań na II Zjazd Krajowy Zrzeszenia LZS w Warszawie 1952r., akt dotyczących materiałów na V Zjazd Krajowy Zrzeszenia LZS w Warszawie 1963r., akt Działu Sportu i Regulaminy Konkursu „Siłacza Wiejskiego” sprawozdania i oceny, akt dotyczących wychowania fizycznego i szkolenia, akt regulaminów i ocen Turnieju Szachowego o „Złotą Wieżę”, akt dotyczących regulaminów turnieju piłkarskiego dla drużyn Państwowych Zakładów i Przedsiębiorstw Rolnych oraz informacji i sprawozdania z przebiegu tych imprez, akt zawierających regulaminy ogólnowiejskiej

imprezy sportowej pod nazwą „ Nie bójmy się zimy” i „My się zimy nie boimy” oraz sprawozdania z jej przebiegu. Niestety, mimo czynionych wysiłków nie udało mi się dotrzeć do większej liczby dokumentów Rady Głównej LZS. Powodem tego było nie najlepiej prowadzone archiwum Zrzeszenia, brak osób zajmujących się, na co dzień przechowywaniem dokumentów, jak również wielokrotne przeprowadzki. Przykre jest to, że wiele cennych dokumentów z powodu braku pomieszczeń złożono w altankach ogrodowych, które zostały zalane w wyniku powodzi, a dokumenty bezpowrotnie utraciono. Dużo informacji na temat działalności Ludowych Zespołów sportowych znajduje się w Archiwum Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki w Warszawie. Dotyczą one takich spraw jak: statystyki i programowania sportu.

Osobną grupę stanowią źródła drukowane i zbiory dokumentów. Jeżeli chodzi o prasę to były to informacje dotyczące konkretnych imprez sportowych, wyników. Ukazywały się one w „Trybunie Opolskiej” „Przeglądzie Sportowym” „Sporcie”, „Wieści” – Tygodniku Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, „Dzienniku Ludowym”, „Dziennik Zachodni – Wieczór” czy „Trybunie Robotniczej”. Zbiory dokumentów stanowią swoisty przekrój informacji dotyczących konkretnego okresu czasu. Są nimi m.in. Pamiętniki A. Bożka (Katowice 1957), Protokoły Posiedzeń Biura Politycznego KC PPR 1944-1945 – opracowanie Kochański A. Warszawa 1992, Kroniki Publicznej Szkoły Podstawowej w Czarnowasach rok założenia 1945, Album Prasowy Rady Wojewódzkiej Zrzeszenia LZS 1952-1954, Materiały Zarządu Głównego Związku Samopomocy Chłopskiej na 1949r., Uchwały Biura Politycznego KC PZPR z dnia 28-09-1949r., Sprawozdanie Zarządu LZS Swornica Czarnowasy z działalności Sportowej za lata 1986-1987, Kronika Klubu Sportowego „Tor” Dobrzeń Wielki 2006r., jak również rezolucje, odezwy, instrukcje i okólniki KC PPR od sierpnia 1944r. do grudnia 1945r., Warszawa 1959.

Niezwykle cennym źródłem informacji były spotkania i wywiady z lokalnymi działaczami i regionalistami. Początkowo moje prośby na temat podzielenia się wiedzą dotyczącą funkcjonowania sportu na wsi, jeszcze w przedwojennych organizacjach sportowych, budziły wiele nieufności, potem niedowierzania, że ktoś na ten temat chce tak dużo wiedzieć i jeszcze o tym pisać. W miarę upływu czasu i wielokrotnych spotkań zaufanie pomiędzy nami było coraz większe. W międzyczasie wykorzystywali oni swoje kontakty koleżeńskie, przyjacielskie czy rodzinne, dzięki którym uzyskałem wiele cennych informacji na temat historii sportu wiejskiego na Opolszczyźnie. Kontakty rodzinne dotyczyły również tych, którzy w ramach łączenia rodzin jeszcze w latach 60-tych, 70-tych a nawet 80-tych wyjechali do RFN. Wyjeżdżając zabierali ze sobą zdjęcia, artykuły prasowe, które stanowiły

pamiętki ich dzieciństwa, młodości oraz aktywności sportowej, nie wierząc, że ktoś w przyszłości się tym zainteresuje. Dzięki tym kontaktom udało mi się otrzymać cenne fotokopie zdjęć przypadające na wczesne lata powojenne i dotyczące Ludowych Zespołów Sportowych.

Całość pracy doktorskiej ujęta jest w siedmiu rozdziałach. Rozdział pierwszy omawia przemiany na wsi opolskiej w latach 1945-1989, a w tym zasiedlanie Opolszczyzny, proces zagospodarowywania tych ziem, jak również omawia sytuację na wsi w latach stalinowskiego reżimu i kierunki rozwoju po 1956r.. Rozdział drugi poświęcony jest kształtowaniu się postaw kultury fizycznej na wsi w latach 1945-1948 z podkreśleniem tradycji rozwoju kultury fizycznej przed II wojną światową. Przedstawiona jest również sytuacja dotycząca bazy sportowej przed wojną i po zakończeniu działań wojennych. Rozdział trzeci dotyczy sportu w środowisku wiejskim i działalności Ludowych Zespołów Sportowych w latach 1948-1955. Określone są kierunki i tendencje rozwoju, odbudowa i rozbudowa bazy sportowej, jak również początki współpracy Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” z Ludowymi Zespołami Sportowymi. Rozdział czwarty poświęcony jest rozwojowi i działalności Ludowych Zespołów Sportowych w latach 1956-1989. Rozdział piąty przedstawia rolę Ludowych Zespołów Sportowych w rozwoju i osiągnięciach dotyczących sportu wyczynowego w latach 1945-1989 z uwzględnieniem kierunków rozwoju sportu, czołowych dyscyplin i osiągnięć na arenie krajowej i międzynarodowej. Rozdział szósty poświęcony jest czołowym Ludowym Zespołom Sportowym Opolszczyzny w latach 1945-1989. Rozdział siódmy omawia postacie znanych działaczy, szkoleniowców i czołowych sportowców oraz ich wkład w rozwój sportu wiejskiego na Opolszczyźnie w latach 1945-1989.

Moim zamiarem było opisanie w sposób rzetelny, i jak najbardziej obrazowy tworzenia się nowej rzeczywistości ze wszystkimi trudnościami i problemami towarzyszącymi jej po drodze. Wielokrotnie podkreślałem zaangażowanie ludzi wsi w to niesłychanie trudne przedsięwzięcie. Opisując ich bezinteresowność, troskę i odpowiedzialność starałem się przedstawić klimat tamtych czasów, który zmieniał się tak jak zmieniała się Polska.